

Deontologische Code

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Stroeykens, H., Van Muylem, K. en leden van de CWI (2025).
Deontologische code Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Versie 1.1, 13 p.

[Inleiding](#)

[1. De algemene deontologische code van de Vlaamse overheid](#)

[Objectiviteit](#)

[Zorgvuldig beheer van middelen](#)

[Spreekrecht en spreekplicht](#)

[Spreekrecht](#)

[Wat betekent spreekrecht?](#)

[Wat zijn de richtlijnen?](#)

[Aandachtspunten voor sociale media](#)

[Aandachtspunten voor contacten met de pers](#)

[Aandachtspunten voor contacten met klanten en leveranciers](#)

[Aandachtspunten voor reacties op Vlaanderen intern](#)

[Spreekplicht](#)

[Klantgerichtheid](#)

[Loyaliteit en samenwerken](#)

[Tegenover collega's](#)

[Tegenover "leidinggevende", of bij een teambeslissing](#)

[Tegenover de Vlaamse regering](#)

[2. Non-discriminatieclausule](#)

[3. De specifieke deontologische code voor INBO-medewerkers bij wetenschappelijk onderzoek](#)

[Zorgvuldigheid en voorzichtigheid](#)

[Zorgvuldigheid](#)

[Voorzichtigheid](#)

[Betrouwbaarheid en verifieerbaarheid](#)

[Betrouwbaarheid](#)

[Verifieerbaarheid](#)

[Onafhankelijkheid en onpartijdigheid](#)

[Onafhankelijkheid](#)

[Onpartijdigheid](#)

Inleiding

“Whenever we are seized with vertigo at the ceaseless shuttlings and spinnings in our mind of the thought: What is play? What is serious? we shall find the fixed, unmoving point that logic denies us, once more in the sphere of ethics”¹

De vorige versie van de Deontologische Code² van het INBO dateert van 2021. Er is wel een en ander veranderd bij het INBO sinds dan, stilaan tijd dus voor een update.

- De meeste INBO-medewerkers zijn ambtenaren, en dus geldt voor hun de deontologische code zoals die geldt voor alle Vlaamse ambtenaren. Deze wordt samengevat in deel 1 van dit document. Ook voor werknemers van het Eigen Vermogen van het INBO, en voor werknemers met een tijdelijk contract, stagiairs en vrijwilligers geldt waar toepasbaar deze code.
- Een groot deel van de werknemers van het INBO zijn wetenschappers, en zij worden met situaties geconfronteerd waar andere ambtenaren nooit mee te maken krijgen. Beslissen binnen een onderzoekscontext vergt bijkomende gedragsregels en normen. Deze worden beschreven in deel 2.
- Het addendum bevat de specifieke deontologie die gehanteerd wordt bij het bestuderen of onderzoeken van een bepaald onderwerp in zijn natuurlijke omgeving, het veldwerk.

De deontologische code van de Vlaamse overheid bundelt algemene gedragsregels en handelingsnormen voor personeelsleden van de Vlaamse overheid om ethisch te werken. Die code bevat 5 basisprincipes:

- objectiviteit
- zorgvuldig beheer van middelen
- spreekrecht en spreekplicht
- klantgerichtheid
- loyaliteit en samenwerken

Tekst in italic is specifiek in dit deel toegevoegd voor INBO en EVINBO door de CWI.

De deontologische code voor wetenschappelijk onderzoek³ legt de grote principes van een ethisch verantwoorde wetenschapsbeoefening vast :

- zorgvuldigheid en voorzichtigheid
- betrouwbaarheid en verifieerbaarheid
- onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Het addendum "Veldwerk" biedt enkele richtlijnen aan in de specifieke context van het terreinwerk.

¹ Homo Ludens: “Proeve eener Bepaling van het Spel-Element der Cultuur” Closing lines - Johan Huizinga (1938)

² Deontologie = plichtethiek = gedragsregels en handelingsnormen

³ Bron: <https://www.fwo.be/nl/over-fwo/onderzoeksbeleid/wetenschappelijke-integriteit/>

1. De algemene deontologische code van de Vlaamse overheid⁴

Objectiviteit

Objectiviteit betekent dat je collega's, burgers en leveranciers in gelijke gevallen **op dezelfde manier behandelt**. Die objectiviteit brengt een aantal concrete gedragsregels met zich mee:

- Je laat je **persoonlijke belangen en voorkeuren niet meespelen** tijdens je werk en je bent op je hoede voor belangenvermenging.
- Je **discrimineert niet** en voorkomt elke schijn van partijdigheid.
- Je werkt onbevangen en **neutraal**.

Hoe kun je objectief handelen? (enkele voorbeelden)

- Je krijgt een dossier waarbij een familielid is betrokken. Dat dossier behandel je als alle andere. Je geeft het dus geen voorrang. Merk je dat je objectiviteit in het gedrang komt? Dan geef je het door aan een collega.
- Je aanvaardt geen relatie geschenken of uitnodigingen⁵ voor evenementen die worden betaald door derden.
- Door je job bij de Vlaamse overheid weet je dat een mogelijke beslissing een impact kan hebben op een vereniging waarvan je lid bent. Die informatie deel je niet met je vereniging, zolang de beslissing niet definitief is en officieel werd bekendgemaakt.
- In bijberoep geef je betaald advies aan je klanten. Die adviespraktijk mag geen enkel verband hebben met de dossiers waarbij je betrokken bent bij de Vlaamse overheid.

Waarom?

Iedere collega, burger en leverancier heeft recht op een gelijke behandeling door de overheid. Daarom is objectiviteit belangrijk. Die gelijke behandeling bereik je alleen als je kritisch nadenkt over je gedrag op de werkvloer en daarbuiten.

⁴ Bron: Koepelsite van de Vlaamse overheid

⁵ Hieronder worden uitnodigingen voor etentjes en dergelijke verstaan. Uitnodigingen om te fungeren als spreker, expert of adviseur vallen hier niet onder.

Zorgvuldig beheer van middelen

Als personeelslid binnen de diensten van de Vlaamse overheid ga je zorgvuldig om met werkmiddelen, want ze worden betaald met belastinggeld.

Wat betekent zorgvuldig beheer van middelen?

Beschouw 'middelen' als **alles wat eigendom is van de Vlaamse overheid of wordt betaald door de overheid**. Bijvoorbeeld: smartphone, internet, e-mail, kantoorbenodigdheden, gereedschappen, voertuigen, ... Ook je werktijd en informatie zijn bedrijfsmiddelen. 'Zorgvuldig beheer' betekent dat je:

- als een **voorzichtig en redelijk persoon** omgaat met bedrijfsmiddelen
- **zuinig en efficiënt** gebruikmaakt van bedrijfsmiddelen
- bedrijfsmiddelen **niet voor privédoeleinden** gebruikt (uitzondering: als sociaal voordeel of in uitzonderlijke situaties en met uitdrukkelijke toestemming van je leidinggevende)
- bereid bent om **verantwoording** af te leggen over het gebruik van bedrijfsmiddelen
- actief op zoek gaat naar de **beste prijs-kwaliteitverhouding** als je een activiteit organiseert
- bedrijfsinformatie enkel verspreidt als je zeker bent dat het **niet** om **vertrouwelijke gegevens** gaat
- erover waakt dat vertrouwelijke (bedrijfs)informatie niet in verkeerde handen valt en zorgt voor een **correct beheer en goede beveiliging** ervan
- de nodige maatregelen neemt om **bedrijfsinformatie te beschermen** als je deze mee naar huis neemt
- binnen bepaalde grenzen betaalde of niet-betaalde opdrachten kan **cumuleren** binnen of buiten de werkuren met je opdracht bij het INBO. Dat gebeurt in volledige openheid: je geeft in Vlimpers aan welke die opdrachten zijn. Deze bijkomende opdracht mag op geen enkele manier het vervullen van je opdracht bij het INBO in de weg staan.

Hoe kun je zorgvuldig omgaan met middelen? (enkele voorbeelden)

- Je geeft de badge die je gebruikt voor toegang tot de gebouwen van de Vlaamse overheid niet door aan anderen.
- Je stelt veilige wachtwoorden in op de toestellen die je ter beschikking krijgt. Je verandert die wachtwoorden regelmatig en geeft ze niet door aan anderen.
- Gebruik je een bedrijfsfiets voor een dienstverplaatsing? Dan stal je die veilig op een gepaste plaats en neem je alles mee wat gestolen kan worden.
- Ook je werktijd is een bedrijfsmiddel. Door plaats- en tijdsafhankelijk werken (PTOW) heb je veel autonomie, maar je moet correct en verantwoordelijk omgaan met je werktijd.
- Je denkt na of informatie mag worden gedeeld en met wie. Bewaar de informatie die je voor je werk gebruikt veilig en correct.
- ...

Werkkledij met INBO-logo wordt aangeraden enkel te dragen tijdens werktijd voor INBO. Dus geen kledij met INBO-logo dragen tijdens je vrije tijd. Uitzonderingen vormen de sportkledij.

Spreekrecht en spreekplicht

Spreekrecht

Als personeelslid binnen de diensten van de Vlaamse overheid heb je **spreekrecht** en in bepaalde gevallen zelfs **spreekplicht**.

Het kan - binnen en buiten de werksituatie - gaan over:

- een gesprek
- je berichten op sociale media
- je reactie op Vlaanderen Intern of andere websites, sociale media, ...
- een voordracht op een evenement
- een opiniestuk dat je schrijft voor een krant, website of boek
- je antwoord op een vraag van een journalist
- je uitspraken in een tv- of radioprogramma
- ...

Wat betekent spreekrecht?

Spreekrecht betekent dat je het recht hebt om met collega's, burgers en leveranciers:

- ideeën af te toetsen
- informatie en standpunten uit te wisselen
- je persoonlijke standpunten te verdedigen

Dit spreekrecht brengt een aantal **verantwoordelijkheden** met zich mee, en soms geldt de geheimhoudingsplicht.

Wat zijn de richtlijnen?

- Je bent vrij om je mening te geven. Tegelijk ben je als personeelslid een ambassadeur van de Vlaamse overheid en ga je verantwoordelijk om met dat spreekrecht.
- Maak altijd duidelijk dat het je eigen standpunt is en spreek in eigen naam. Zeker als je kritiek geeft op de overheid of als je je politieke overtuiging uit.
- Communiceer je feitelijke informatie correct, volledig en objectief.
- Wees je ervan bewust dat je online zichtbaar en herkenbaar bent en dat je steeds kunt aangesproken worden over wat je online zet.
- Zorg tijdens het werk voor een efficiënte communicatie. Je mag met collega's, leidinggevenden en medewerkers informatie uitwisselen, ideeën toetsen en je standpunten verdedigen. Dit is niet alleen je recht, maar tegelijk een plicht, want zulke communicatie is onmisbaar voor een overheid die goed werkt en evenwichtige beslissingen neemt.
- *INBO affiliatie kan je toevoegen van zodra er INBO tijd of middelen zijn gebruikt voor de bijdrage.*

Er zijn **specifieke aandachtspunten** voor **sociale media, pers, klanten en leveranciers en bij reacties op Vlaanderen Intern**.

Aandachtspunten voor sociale media

- Je mag je mening geven op internet en sociale media.
- *Aan het begin van een tekst die werk gerelateerd is, maar vanuit eigen naam geschreven, zet je steeds volgende standaardzin: "Ik spreek in dit artikel/stuk/ ... uit eigen naam en vertegenwoordig niet mijn werkgever"*
- Je bent ambassadeur van de Vlaamse overheid en werkt mee aan haar reputatie.
- Je online activiteiten kunnen een grote impact hebben door de snelheid en directheid van de online media.
- Alles wat je online zet, blijft online en kan steeds opnieuw opduiken.
- *Bij twijfel, post je het beter niet! Of vraag het even na bij de communicatiedienst van het INBO*
- *Vraag je steeds af: "Kan ik dit onderbouwen wat ik hier zeg?" Als je niet zeker bent, zeg je het beter niet.*
- Ook een 'vind-ik-leuk' of 'like' kan als een mening worden opgevat.
- Ook als je anoniem iets op het internet publiceert, kan je identiteit snel worden achterhaald.
- Je stelt je altijd loyaal en verantwoordelijk op en maakt duidelijk of je in eigen naam spreekt of namens je organisatie.
- Privégebruik van sociale media moet beperkt blijven tijdens je werktijd.

Media-kanalen

De verschillende media-kanalen worden kritisch bekeken door de communicatiedienst.

- *Facebook blijft momenteel het meest geschikte kanaal om het breedst mogelijke publiek aan te spreken.*
- *X is verlaten en vervangen door Bluesky, beslissing door het MT*
- *LinkedIn is een meer zakelijk kanaal.*

*Aandachtspunten voor contacten met de **pers***

Neemt iemand van de pers contact met je op? Dan verwijst je die journalist door naar de woordvoerder van het INBO. Op het intranet vind je meer info over contacten met de pers. Vanzelfsprekend mag je in de pers je **persoonlijke standpunt** geven. Op voorwaarde dat het dan duidelijk is dat je **in eigen naam** spreekt. De algemene richtlijnen bij het spreekrecht blijven natuurlijk gelden.

Hoe je spreekrecht uitoefenen? (enkele voorbeelden)

- Je kunt actief zijn op sociale media en vrij je standpunten delen. Toch is het belangrijk dat je bij elk bericht afweegt of die gepast is om te delen via sociale media.
- Je schrijft een opiniestuk of zet commentaar bij een artikel dat online staat. Daarbij maak je altijd duidelijk of je in eigen naam spreekt of in naam van je organisatie.
- Iemand van de pers neemt contact met je op over je werk. Je verwijst in principe de journalist door naar de woordvoerder en brengt die minstens op de hoogte.
- ...

*Aandachtspunten voor contacten met **klanten en leveranciers***

- Je mag op eigen initiatief informatie geven aan klanten en leveranciers.
- Je moet informatie geven en toelichten als de klant daar om vraagt.
- Je geeft altijd duidelijke, objectieve en feitelijke informatie.

Aandachtspunten voor *reacties op Vlaanderen intern*

- Reacties op interne nieuwsberichten op Vlaanderen Intern zijn welkom.
- Wees loyaal tegenover de Vlaamse overheid en je collega's.
- Een open en kritische houding is goed, maar vermijd directe kritiek op collega's en entiteiten. Je kunt die beter in een privé-gesprek uiten.
- Sta open voor de mening van anderen. Ga echt in dialoog en vermijd verhitte discussies en standpunten.

Spreekplicht

Spreekplicht betekent dat je **verplicht bent om misdaden en wanbedrijven te melden** waarvan je op de hoogte bent. Misdaden of wanbedrijven zijn bijvoorbeeld:

- corruptie
- afpersing door ambtenaren
- schending van beroepsgeheim
- belangenneming en verduistering
- subsidiefraude en fraude bij overheidsopdrachten
- aanranding van de eer of de goede naam van personen
- misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van de staat

Er bestaat een procedure voor het melden van een integriteitsschending⁶. Dit zijn de opeenvolgende stappen:

1. Spreek je "leidinggevende" aan (indien mogelijk)
2. Contacteer de contactpersoon integriteit (indien mogelijk). Bij het INBO is dat Els De Bie.
3. Mail "Spreekbuis", een hulpteam van de Vlaamse overheid (spreekbuis@vlaanderen.be)
4. Contacteer de coördinator Integriteitszorg Vlaamse overheid (integriteit@vlaanderen.be)
5. Meld de integriteitsschending bij Audit Vlaanderen
6. Bezorg je klacht aan de Vlaamse Ombudsdienst

Wanneer je bang bent voor represailles als je gaat praten, kan je **bescherming als klokkenluider** aanvragen (de aanvraag kan je doen bij Irina De landtsheer):

- Je krijgt tijdelijk bescherming tegen ontslag en andere tuchtstraffen.
- Je bent beschermd tot 2 jaar na het einde van het onderzoek van je melding.
- Tijdens die periode kun je enkel tuchtstraffen of andere maatregelen krijgen als die geen verband houden met je melding van de onregelmatigheid.
- Lopende tuchtprocedures worden opgeschort en kunnen alleen worden verdergezet als het onderzoek van de ombudsman uitwijst dat er geen verband is met je melding van de onregelmatigheid.

⁶ Dit gaat over de procedure rond algemene integriteit die algemeen op deze manier georganiseerd wordt binnen de Vlaamse overheid. Binnen het INBO kunnen meldingen in verband met *wetenschappelijke* integriteit ook gemeld worden. Zie hiervoor de procedure in [het huishoudelijk reglement van de commissie wetenschappelijke integriteit](#) (CWI) van het INBO.

Klantgerichtheid

Klantgerichtheid betekent dat je **voorrang geeft aan de tevredenheid van je klant**⁷. Die tevredenheid bereik je het snelst met een paar gedragsregels:

- Geef correcte informatie en gebruik heldere taal in je gesprekken, mails...
- Vermeld duidelijk je contactgegevens en die van het INBO in elke correspondentie.
- Help je contacten bij administratieve formaliteiten en verwijs hen door naar de juiste persoon of team als je hen niet kunt helpen.
- Handel je dossiers correct, efficiënt en binnen de termijn af. Ben je niet aan een datum gebonden? Bepaal dan een termijn die bij een goede dienstverlening hoort.

Hoe kun je klantgericht optreden? (enkele voorbeelden)

- Je krijgt een e-mail van een contact met een vraag. Je geeft zo snel mogelijk je antwoord in duidelijke taal. Weet je het antwoord op de vraag niet? Dan verwijs je jouw klant door naar de juiste persoon of dienst.
- Je krijgt een vraag van een contact en leidt daaruit af dat die persoon niet goed vertrouwd is met de regelgeving die aan de basis ligt van de vraag. Je kunt strikt antwoorden op de vraag, maar een klantgericht antwoord geeft ook de informatie over de regelgeving mee.

Loyaliteit en samenwerken

Loyaliteit uit zich tegenover je collega's, andere teams en de Vlaamse Regering. Loyaliteit betekent dat je:

- vlot samenwerkt met collega's
- de regelgeving respecteert
- zorgt voor de best mogelijke dienstverlening
- trouw bent aan de democratische instellingen

Tegenover collega's

Onder collega's:

- Je toont initiatief.
- Je bent vriendelijk en beleefd.
- Je neemt je verantwoordelijkheid.
- Je helpt elkaar zo goed als mogelijk.
- Je houdt rekening met elkaars grenzen.
- Je zorgt mee voor een open dialoog en opbouwende sfeer.
- Je respecteert het alcohol- en drugsbeleid van de Vlaamse overheid.
- Bijvoorbeeld: je geeft persoonlijk en op een correcte manier feedback aan je collega's in de plaats van je hart te luchten op de sociale media.

⁷ In wetenschappelijke context, volg je de richtlijnen rond wetenschappelijke integriteit. Zie hiervoor het [huishoudelijk reglement](#) van wetenschappelijke integriteit op het INBO.

Als “leidinggevende” naar medewerkers:

- Je communiceert open en duidelijk.
- Je zet de juiste persoon op de juiste plaats.
- Je bent aanspreekbaar voor je medewerkers.
- Je zorgt voor een eerlijke evaluatie van je medewerkers.
- Je geeft je medewerkers de middelen die nodig zijn om hun doelstellingen te bereiken.

Tegenover “leidinggevende”, of bij een teambeslissing

- Neemt je leidinggevende of je team een beslissing? Dan voer je die snel en efficiënt uit.
- Bijvoorbeeld: je leidinggevende vraagt om een dossier aan te passen dat jij hebt voorbereid, maar je hebt een andere visie op dat dossier. Je bespreekt dat meningsverschil op een correcte manier en je zoekt samen naar een oplossing.

Tegenover de Vlaamse regering

- Je werkt constructief mee aan de voorbereiding, evaluatie en uitvoering van het beleid.
- Je geeft adviezen, opties en voorstellen op basis van correcte feiten.
- Je voert beslissingen van de Vlaamse Regering snel, efficiënt en plichtsbewust uit, met respect voor de geldende regelgeving.
- Bijvoorbeeld: de Vlaamse Regering neemt een beslissing waarmee je het niet eens bent. Jij krijgt de taak om de uitvoering van die beslissing te coördineren. Ongeacht je persoonlijke mening voer je dat werk correct en efficiënt uit.

2. Non-discriminatieclausule

Alle medewerkers van (EV) INBO tonen respect voor elkaar en voor anderen, zonder onderscheid op grond van geslacht, gender, genderidentiteit en –expressie, geslachtsverandering, zwangerschap, bevalling en moederschap, zogenaamd ras, huidskleur, afstamming, nationale of etnische afkomst, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, geboorte, fortuin, leeftijd, geloof of levensbeschouwing, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, chronische ziekte of fysieke eigenschap.

Alle medewerkers realiseren zich dat bepaalde handelingen, uitlatingen of ‘grappen’ (hetzij mondeling, schriftelijk, per e-mail, via sociale media of op andere wijze), hoewel mogelijk onbedoeld, kwetsend of discriminerend kunnen zijn. Alle medewerkers zijn bij het uitvoeren van hun werkzaamheden alert voor verboden en ongewenst onderscheid tussen personen en voor de mogelijk discriminerende effecten van bepaalde acties, gedragingen of maatregelen.

Wanneer dergelijk onderscheid en/of discriminerende effecten zich toch voordoen, moeten collega's betrokkene(n) hierop aanspreken en de leidinggevende of de daartoe aangestelde (vertrouwens)persoon inlichten.

De medewerkers van (EV) INBO gedragen zich tegenover personeel van externe dienstverleners, tegenover leveranciers, klanten en bezoekers conform de bepalingen van deze non-discriminatieclausule.

3. De specifieke deontologische code voor INBO-medewerkers bij wetenschappelijk onderzoek⁸

Deze code legt de grote principes van een ethisch verantwoorde wetenschapsbeoefening vast. Ondanks de grote diversiteit aan onderwerpen en onderzoeksmethodes in het wetenschappelijk onderzoek, zijn er algemene principes en gedragsregels waaraan de wetenschapper zich moet houden.

Zorgvuldigheid en voorzichtigheid

Zorgvuldigheid

INBO-medewerkers handelen zorgvuldig als zij de algemeen erkende regels van hun discipline nauwgezet toepassen.

1. Bij het uitvoeren van onderzoek en het publiceren van resultaten ga je nauwkeurig en genuanceerd te werk. Druk om te presteren mag daaraan geen afbreuk doen.
2. Je ontwerpt je protocollen met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en voert ze ook zo uit. In het onderzoekswerk hou je rekening met de stand van zaken van het onderzoek in je domein. Je verworft vooraf de nodige competentie in termen van kennis en technieken en ontwikkelt daarbij je kritische geest.
 - a. Opdrachten waarvoor je niet gekwalificeerd bent of waarvan redelijkerwijze kan worden voorzien dat ze onuitvoerbaar zijn, neem je niet aan.
3. Je gaat na of de onderzoeksinstrumenten die je wil gebruiken (bv. laboratoriummateriaal, meetinstrumenten, standaardvragenlijsten), aangepast zijn aan het werk dat je wil ondernemen en klaar zijn om in optimale technische omstandigheden te worden gebruikt.
4. Je oefent voldoende toezicht uit op het onderzoek van je medewerkers. De verantwoordelijkheden die hiermee gepaard gaan, zijn duidelijk omschreven en worden te allen tijde nagekomen.
5. Je stelt bij mededelingen aan of voorstellingen in de media je onderzoeksresultaten waarheidsgetrouw en begrijpbaar voor. Je vermijdt het scheppen van buitensporige verwachtingen of ongerechtvaardigde onrust.
6. Je neemt je verantwoordelijkheid m.b.t. de ontwikkeling van je discipline op en je werkt mee aan peer reviews.

⁸ Naast dit document vinden de INBO-werknemers ook richtlijnen in het INBO-Charter Wetenschap & Integriteit, en de verschillende richtlijnen van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI - INBO).

Voorzichtigheid

Het handelen van INBO-medewerkers is voorzichtig als het gebeurt met vooruitziendheid en wordt geleid door het verlangen schade aan anderen te voorkomen.

1. Hoewel je zorg zich primair richt op kennisverwerving en -vergroting, is het raadzaam om onnodige of buitensporige risico's te vermijden. Er moet een zorgvuldige analyse van de voordelen maar ook van de risico's op korte en lange termijn van het onderzoek worden uitgevoerd. In geval van risico's voor derden moet je onderzoek aan het advies van peers (aan de ethische commissie waar deze bestaat) worden voorgelegd.
2. Je toont respect voor de personen die aan experimenten, enquêtes of bevestigingen deelnemen, en dit met des te meer zorg als deze mensen in een kwetsbare positie staan. Personen aan wie deelname aan een proefneming, enquête of bevestiging wordt gevraagd, geven hun toestemming na informatie: zij hebben het recht te weten dat zij het voorwerp van een onderzoek uitmaken en geven voorafgaandelijk en met kennis van zaken hun toestemming.
3. Met de dieren die het onderwerp zijn van experimenten ga je voorzichtig om om het aantal gebruikte dieren en hun leed te beperken: de drie V's (vervanging, vermindering, verfijning) moeten worden nagestreefd. Meer informatie vind je op de INBO-website op de pagina [Dierproeven](#).
4. Bij projecten die een impact kunnen hebben op het leefmilieu, hou je rekening met het voorzorgsprincipe.
5. Bij projecten in het buitenland pas je de deontologische code toe en houd je je ook aan codes of regels die, voor zover ze bestaan, in het betrokken land van toepassing zijn. Respect voor plaatselijke cultuur en leefmilieu staan hierbij voorop. Deze bezorgdheid is des te belangrijker naarmate er geen plaatselijke regels of codes bestaan of ze niet worden toegepast.
6. Voor gemaakte fouten en nalatigheden, en voor de hieruit voortvloeiende schade aan derden, neem je je verantwoordelijkheid op en probeer je de fouten in alle openheid te herstellen.

Betrouwbaarheid en verifieerbaarheid

Betrouwbaarheid

Onderzoekers zijn betrouwbaar als zij zo handelen dat derden erop kunnen vertrouwen dat zij volgens de regels van hun vak te werk gaan, zowel in het wetenschappelijke werk zelf als in het rapporteren ervan.

1. Je zal je expertise, werk en resultaten zo correct mogelijk trachten voor te stellen en je in elk geval onthouden van elke poging bij opdrachtgevers, collega's, media of welke andere derden ook een vertekend of overdreven beeld van jezelf of je werk op te hangen.
2. Gegevens uit waarnemingen, experimenten of bestaande literatuur mogen verzonnen noch vervalst worden. Je mag niet de indruk wekken dat empirische gegevens voorhanden zijn als dat niet zo is. Steekproeven, analysetechnieken en statistische methoden mogen niet gekozen

of gemanipuleerd worden om er een vooropgezet resultaat mee te bereiken.

3. Onderzoeksresultaten worden bij publicatie volledig weergegeven, ongewenste uitkomsten worden niet selectief weggelaten. Resultaten die niet overeenkomen met de vooropgestelde hypothesen, worden steeds vermeld bij de publicatie van je onderzoeksresultaten. De graad van onzekerheid en de beperkingen van de resultaten moeten duidelijk vermeld worden in je publicaties, voorstellingen en rapporten.
4. In je rapportering en mededelingen geef je duidelijk aan welke de eigen onderzoeksresultaten zijn, welke aannames en onzekerheden hierop gelden en welke de directe conclusies zijn die hieruit getrokken kunnen worden. Eventuele indirecte conclusies of speculaties die extra veronderstellingen en voorafnames vereisen, kan je bespreken in een discussie, maar geef je duidelijk als dusdanig aan.
5. Je respecteert de algemene principes van intellectuele eigendom. Je presenteert geen veldwerk, data en resultaten die door anderen werden verricht of bekomen, als de jouwe. Je pleegt geen plagiaat op de publicaties van anderen. Personen die meewerkten aan een onderzoek worden op correcte wijze vermeld; alleen zij die meewerkten aan het onderzoek, worden als (mede)auteur opgegeven.
6. Het gedachtegoed van collega's en wetenschappers wordt gerespecteerd en je eigent je niet onterecht hun ideeën toe. Dit geldt vooral bij nieuwe onderzoeksonderwerpen, theorieën of technologieën die nog in een ontwikkelingsstadium zijn.
7. Je publiceert dezelfde tekst niet in verschillende internationale ge-peerreviewde wetenschappelijke tijdschriften. Je legt ook niet gelijktijdig dezelfde tekst ter evaluatie aan meerdere dergelijke tijdschriften voor.

Verifieerbaarheid

Het werk van onderzoekers is verifieerbaar als zij ervoor zorgen dat hun collega's het volledige verloop van hun onderzoek kunnen nagaan en desgevallend overdoen.

1. De aangeboden informatie is natrekbaar. De resultaten van de literatuurstudie, de hypothese(n), de proefopzet, de onderzoeks- en analysemethoden en de bronnen moeten correct worden beschreven (in een veldlogboek, laboschrift, labjournal of voortgangsverslag) om het onderzoek via replicatie op de juistheid ervan te kunnen testen.
 - a. Als het voorwerp van de waarnemingen vernietigd is (b.v. bij opgravingen), worden de waarnemingen zo goed mogelijk geregistreerd. Alle beslissingen, afspraken en overeenkomsten worden vastgelegd en bewaard.
2. De publicatie van de resultaten vormt de basis van de evaluatie door de peers. De resultaten van een onderzoek worden zo snel mogelijk gepubliceerd en/of voor andere onderzoekers toegankelijk gemaakt. In sommige gevallen kunnen wel afspraken gemaakt worden over de termijnen van publicatie.
3. De primaire gegevens en de protocollen van het onderzoek moeten gedurende een vast te leggen voldoende lange tijd bewaard worden en toegankelijk te blijven. Wanneer publicaties, vooral reviews en syntheses, niet alle voor verificatie noodzakelijke details vermelden, moeten die wel beschikbaar zijn.
4. We werken volgens de principes van Open Science (Vanderhaeghe et al. 2021)⁹

⁹ Vanderhaeghe F., Wever A.D., Reyserhove L., Desmet P., Onkelinx T., Goossens B., Wanner S., Genouw G., Janssens L., Turkelboom F. & Daele T.V. (2021). Open Science bij het INBO: naar een kwaliteitsvolle en transparante onderzoekscyclus: Een overzicht van de INBO Open Science Doelen voor projecten - versie 1.1. <https://doi.org/10.21436/inbor.34205394>.

Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Onafhankelijkheid

In hun wetenschappelijk werk laten onderzoekers zich leiden door regels van wetenschappelijke aard, die de voorwaarde van hun onafhankelijkheid zijn:

1. Onderzoekers moeten hun onderzoek in alle vrijheid en onafhankelijkheid kunnen uitvoeren, want hun creativiteit hangt ervan af.
2. Wetenschappelijk onderzoek, inclusief adviezen, in opdracht van externen verloopt zonder tussenkomst van de opdrachtgever tijdens het verloop van het werk dat aan de onderzoeker wordt toevertrouwd.

Het beleid van de (publieke of particuliere) opdrachtgever vertaalt zich in de keuze van de onderzoeksthema's.

- a. Je verzaakt niet aan je onafhankelijkheid door in deze context contracten te aanvaarden of in te gaan op oproepen tot voorstellen, op voorwaarde dat je de vrijheid behoudt in de uitvoering van je onderzoek wat de organisatie van het onderzoek, de hypothesen, de gebruikte methoden en het formuleren van de conclusies betreft.
 - b. Een wetenschappelijk besluit kan enkel op basis van wetenschappelijke argumenten worden geformuleerd.
3. De opdrachtgever en externe financiers, en hun relatie tot je worden kenbaar gemaakt bij de publicatie van de onderzoeksresultaten.
 - a. Adviseurschappen of andere banden tussen opdrachtgevers of andere onderzoekers worden eveneens vermeld.
 - b. In wetenschappelijke mededelingen en publicaties moeten belangenconflicten worden vermeld.
 4. Opdrachtgevers en onderzoekers/onderzoeksinstituten maken duidelijke contractuele afspraken, o.a. wat de vrijheid van publicatie en de eigendom van de resultaten betreft. Voor zover de beperking van de vrijheid van de onderzoeker onvermijdelijk is, wordt zij uitdrukkelijk vermeld.

Bij teamwerk worden de rechten en plichten van de verschillende actoren, met inbegrip van de instelling waar het onderzoek gebeurt en van hen die het onderzoek financieren, duidelijk vastgelegd. Er komen duidelijke afspraken over het eigendom van de onderzoeksresultaten en het gebruik en de verspreiding ervan.

Onpartijdigheid

Onderzoekers zijn onpartijdig als zij zich bij het uitvoeren van onderzoek en adviesverlening niet laten beïnvloeden door hun persoonlijke voorkeur, sympathie, belang of vooringenomenheid.

1. Je hebt recht op een eigen mening en voorkeur (b.v. over het maatschappelijke of economische belang van bepaalde activiteiten) maar je zet deze opzij in je wetenschappelijk werk.
2. Als een opdracht het gevaar van belangenvermenging of –conflict inhoudt, kan je ze slechts aanvaarden onder voorwaarden die je onpartijdigheid niet in het gedrang brengen. Je zal bij de voorstelling van je onderzoeksresultaten uitdrukkelijk vermelden hoe je dit probleem hebt

aangepakt.

3. Bij het publiceren van de onderzoeksresultaten en vooral van de conclusies en de aanbevelingen voor toepassingen die hieruit zouden kunnen worden getrokken, maak je een duidelijk onderscheid tussen je wetenschappelijke beoordeling en je persoonlijke voorkeur.
4. Bij deelname aan een peer review mag je je uitsluitend laten leiden door wetenschappelijke overwegingen. De vertrouwelijkheid van de informatie wordt gegarandeerd.
5. De beoordeling van manuscripten voor wetenschappelijke tijdschriften gebeurt op onpartijdige wijze en binnen een redelijke termijn.
6. Als je wetenschappelijke standpunten van andere onderzoekers onjuist vindt, bestrijd je ze enkel met wetenschappelijke argumenten.

Addendum 1: Veldwerk

Ook bij het uitvoeren van veldwerk ben je vanzelfsprekend gebonden aan de deontologische code. Dat betekent dat je ook daar objectief, klantgericht, zorgvuldig, loyaal enzovoort bent zoals op kantoor. Je draagt de waarden van de Vlaamse overheid uit.

Je probeert om in alle omstandigheden eerst de toestemming te krijgen om een privéterrein te betreden, en je gedraagt je op dat terrein verantwoordelijk zodat je er geen enkele schade aanricht. Je fotografeert er enkel dingen die relevant zijn voor het onderzoek dat je er uitvoert. Als je de toegang geweigerd wordt, verklaar je wat je wil gaan doen op dat terrein. Blijft de eigenaar of zijn vertegenwoordiger weigeren, dan betreed je het terrein niet.

Op het terrein zelf zorg je dat je je steeds legitimeert als een ambtenaar in functie, en probeer je bij een conflict eerst uit te leggen wat je komt doen. Je verlaat het terrein als de situatie escaleert. Je meldt aan de eigenaar of zijn vertegenwoordiger dat hij indien gewenst een formele klacht kan indienen op de website van het INBO via het [contactformulier](#).